

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Жасанды интеллекттің оқушылардың сыни ойлау дағдыларына әсері

ЖАРИЯЛАНДЫ
04.04.2025ТІРЕК СӨЗДЕР
білім беру, Жасанды интеллект,
оқушылардың дамуы, сыни ойлау,
технологияның әсеріСІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/177613/

Ергашева Гаухар Сахибаевна

Тарих пәнінің мұғалімі

№54 жалпы білім беретін мектебі

КІРІСПЕ

Қазіргі цифрлық дәуірде жасанды интеллект (ЖИ) білім беру саласында кеңінен қолданылып келеді. Оқу үдерісін жеңілдету, ақпаратқа жылдам қол жеткізу және білім алушылардың шығармашылық мүмкіндіктерін арттыруда ЖИ маңызды рөл атқарады. Дегенмен, ЖИ-дің білім беру жүйесіне енгізілуі оқушылардың сыни ойлау дағдыларына қалай әсер ететіні туралы сұрақ туындайды. Сыни ойлау – күрделі мәселелерді талдау, объективті қорытынды жасау және логикалық тұжырымдар құру қабілеті. Бұл мақалада жасанды интеллекттің оқушылардың сыни ойлау дағдыларына ықпалы жан-жақты қарастырылады.

Негізгі бөлім

1. Сыни ойлау дағдыларының мәні

Сыни ойлау – адамның ақпаратты талдап, сараптап, өзіндік көзқарасын қалыптастыру қабілеті. Бұл дағды логикалық пайымдау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, альтернативті шешімдерді қарастыру сияқты процестерден тұрады. Оқушылардың бұл қабілетін дамыту олардың өз

бетімен шешім қабылдауына, шығармашылық тұрғыда ойлауына және ақпараттың сенімділігін бағалай алуына көмектеседі. Жасанды интеллект (ЖИ) оқушылардың тек сыни ойлау дағдыларына ғана емес, жалпы танымдық дамуына да әсер етеді. Ол білім беру платформалары арқылы оқушыларға жеке оқу траекторияларын ұсынып, олардың қабілеттеріне қарай тапсырмаларды бейімдейді. Бұл оқушылардың өз бетімен білім алуына мүмкіндік береді. Алайда, мұндай технологияларға тым қатты сенім арту баланың интеллектуалдық белсенділігін төмендетуі мүмкін. Мәселен, оқушылар ЖИ-ді есептерді шешу, шығармашылық тапсырмаларды орындау немесе мәтіндерді талдау үшін пайдалана алады. Дегенмен, егер олар тек дайын шешімдерді қабылдауға үйренсе, логикалық ойлау мен талдау қабілеттері бәсеңдейді. Сондықтан мұғалімдер ЖИ-ді қосалқы құрал ретінде пайдаланып, оқушыларды өздігінен ойлауға ынталандыруы керек. Бүгінгі цифрлық дәуірде оқушылар интернеттен ақпараттың үлкен ағынын қабылдайды. Бірақ ақпараттың бәрі сенімді бола бермейді. ЖИ-мен жұмыс істеген кезде оқушылар оның ұсынған мәліметтерінің шынайылығын тексеріп, дереккөздерді салыстыруды үйренуі керек. Бұл сыни ойлау дағдыларының дамуына тікелей әсер етеді.

2. Жасанды интеллекттің сыни ойлауға оң әсері

ЖИ білім беру процесіне жаңа мүмкіндіктер әкеледі. Ол оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытуға әсер ететін келесі артықшылықтарға ие:

Ақпаратқа қолжетімділік – оқушылар көптеген дереккөздерден мәлімет алып, оны салыстырып, талдау жасауға үйренеді. Персонализацияланған оқыту – ЖИ оқушылардың білім деңгейіне қарай материал ұсынады, бұл олардың өз бетінше ойлау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Жаттығу және кері байланыс – ЖИ платформалары оқушылардың қателіктерін талдай отырып, оларға дұрыс бағыт береді. Бұл олардың логикалық ойлауын жетілдіреді. Модельдеу және симуляция – виртуалды зертханалар мен модельдеу құралдары оқушыларға түрлі жағдайларды талдауға және шешім қабылдауға көмектеседі.

3. Жасанды интеллекттің сыни ойлауға кері әсері

ЖИ-дің артықшылықтарына қарамастан, оның сыни ойлау дағдыларына кері әсер ететін тұстары да бар: Ойлау дағдысының әлсіреуі – Оқушылар дайын шешімдерді ЖИ-ден алуға дағдыланып, ақпаратты өздігінен талдау қабілетін төмендетуі мүмкін.

Сенімділік мәселесі – ЖИ ұсынған ақпараттың шынайылығын тексермей, оны дұрыс деп қабылдау – сыни ойлау дағдысын әлсіретеді.

Шығармашылықтың төмендеуі – ЖИ пайдаланудың нәтижесінде оқушылардың дербес идеяларын дамытуға деген ынтасы азаюы мүмкін.

Технологиялық тәуелділік – Көп жағдайда оқушылар ЖИ-ге сүйеніп, мәселелерді өздігінен шешуге тырыспайды.

4. Жасанды интеллектті тиімді пайдалану жолдары

ЖИ-ді білім беру процесіне енгізу сыни ойлау дағдыларын дамытуға оң әсер етуі үшін келесі шараларды жүзеге асыру қажет:

Сыни ойлау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар беру – Оқушылардың ЖИ-дің ұсынған ақпаратын талдауға, оны басқа дереккөздермен салыстыруға үйрету маңызды.

Жасанды интеллектке тәуелділікті төмендету – Мұғалімдер оқушыларға өз бетімен шешім қабылдау дағдыларын дамытатын тапсырмалар ұсынуы керек.

Ақпараттың сенімділігін тексеру – Оқушылар ЖИ ұсынған ақпараттың дұрыстығын анықтау үшін қосымша ресурстарды пайдалануды үйренуі қажет.

Шығармашылық ойлауды ынталандыру – ЖИ құралдарын тек көмекші құрал ретінде қолданып, оқушылардың өз идеяларын дамытуына басымдық беру керек.

ҚОРЫТЫНДЫ

Жасанды интеллекттің білім беру жүйесінде қолданылуы – заман

талабы. Ол оқушыларға жаңа мүмкіндіктер ұсынып, білім алу процесін жеңілдетеді. Дегенмен, ЖИ-дің шектеулерін де ескеру қажет. Оқушылардың сыни ойлау дағдыларының әлсіреуіне жол бермеу үшін, технологияны дұрыс пайдалану маңызды. Жасанды интеллект оқушылардың ақпаратты терең талдауға, логикалық ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған жағдайда ғана тиімді құрал бола алады. Сондықтан, мұғалімдер мен ата-аналар ЖИ-ді білім беруде ақылмен қолдануды үйретуі керек.

АННОТАЦИЯ

Бұл мақалада жасанды интеллекттің (ЖИ) оқушылардың сыни ойлау дағдыларына тигізетін әсері қарастырылады. ЖИ-дің білім беру процесінде қолданылуының оң және теріс жақтары талданып, оның оқушылардың логикалық және аналитикалық ойлау қабілетіне ықпалы сарапталады. ЖИ-дің сыни ойлауды дамытудағы мүмкіндіктері мен шектеулері жан-жақты зерттеліп, оны тиімді пайдаланудың жолдары ұсынылады. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, ЖИ оқушылардың білім алуына көмектескенімен, оны дұрыс пайдаланбау сыни ойлау қабілеттерінің әлсіреуіне әкелуі мүмкін. Осыған байланысты, ЖИ-ді білім беру жүйесінде қолдану кезінде теңгерімді көзқарасты ұстану қажет.

Түйінді сөздер: жасанды интеллект, сыни ойлау, білім беру, технологияның әсері, оқушылардың дамуы.

Қолданылған әдебиеттер

1. Жарықбаев Қ., Қалиев С. «Қазақ тәлім-тәрбиесі» – білім беру жүйесіндегі тәрбие мен оқыту әдістері туралы.
2. Пиаже Ж. «Баланың интеллектісінің дамуы» – оқушылардың ойлау дағдыларының дамуын талдайтын еңбектердің бірі.
3. Выготский Л.С. «Ойлау және сөйлеу» – танымдық процестердің қалыптасуы мен дамуы туралы ғылыми зерттеу.
4. Азаматова А. «Жасанды интеллект және білім беру: мүмкіндіктер мен сын-қатерлер» – ЖИ-дің білім саласындағы рөліне арналған

талдау жұмысы.

5. *Anderson, L.W., & Krathwohl, D.R. «A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing» – білім беру таксономиясы және ойлау дағдыларының дамуы туралы ғылыми еңбек.*
6. *Brynjolfsson, E., & McAfee, A. «The Second Machine Age» – технология мен ЖИ-дің адам өміріне ықпалы туралы зерттеу.*

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.